

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för arbets- och folkhälsovetenskap

Samvariation mellan mängden pengar till fritid och nöjen och riskbeteende kring alkohol och narkotika bland ungdomar i Gävleborg.

Malin Karlsson

2011

Uppsats, kandidatnivå, 15 hp
Folkhälsovetenskap
Folkhälsovetenskap C
Hälsopedagogiska programmet

Handledare: Gloria Macassa PhD, Folkhälsovetenskap, Ola Westin, Fil, dr Pedagogik & Charlotta Östlund,
Fil, mag Sociologi, Samhällsmedicin Gävleborg
Examinator: Maria Lennernäs

Sammanfattning

Karlsson, M (2011) C-uppsats i Folkhälsovetenskap. Akademin för hälsa och arbetsliv, Högskolan i Gävle.

Syftet med studien var att undersöka om det fanns någon samvariation mellan hur mycket pengar ungdomar hade till fritid/nöjen och deras riskbeteende kring alkohol och narkotika, samt att se om det fanns någon könsskillnad i eventuell samvariation. En kvantitativ **Metod** användes där andelar med olika riskbeteenden jämfördes utifrån hur mycket pengar ungdomarna hade till fritid och nöjen. Konfidensintervall beräknades för andelarna för att kunna bedöma om eventuella skillnader mellan grupperna var statistiskt säkerställda. Materialet som användes var en totalundersökning i Gävleborgs län bland gymnasieelever i år två 2010. **Resultatet** av undersökningen visade att de ungdomarna som hade relativt mycket pengar till fritid och nöjen (1000 – 1499 kronor respektive 1500 kronor eller mer) var de ungdomar som i störst utsträckning var alkoholkonsumenter, högkonsumenter, intensivkonsumenter av alkohol och de som i stor utsträckning hade använt sig av narkotika. **Slutsats** studien visade att det fanns en samvariation mellan pengar och riskkonsumtion av alkohol och narkotika hos ungdomarna samt en könsskillnad. De som hade mer pengar till fritid och nöjen var de som konsumerade i större utsträckning än de med mindre pengar. Studien visade att de pojkar med högst andel i varje grupp (alkohol, hög och intensivkonsument) hade mycket pengar till fritid och nöjen, 1500 kronor eller mer. Medans flickorna med högst andel i varje grupp hade relativt mycket pengar, 1000 – 1499 kronor.

Abstract

Karlsson, M. (2011) An essay at C-level in public health. The institute of College for Health and working, University of Gävle, Sweden.

The **purpose** of this study was to investigate whether there was any correlation between how much money young people had for recreation/pleasures and their risk behavior regarding alcohol and drugs, and to see if there was no gender difference in any correlation. A quantitative **method** was used where units with different risk behaviors were compared based on how much money young people had for recreation and pleasures. Confidence intervals were calculated for the units to assess whether any differences between the groups was statistically significant. The material used was a complete survey of Gävleborgs county among high school students in years two 2010th The **result** of the survey showed that the adolescents who had a relatively large amount of money for recreation and pleasures (1000 – 1499 SEK and 1500 SEK or more) were the young people which are most likely to be alcohol consumers, high consumers, intensive consumers of alcohol and those who largely had used drugs. The **conclusion** of this study showed that there was a correlation between money and risk consumption of alcohol and drugs among young people, and a gender difference. Those who had more money for recreation and pleasures were those who consumed more than those with less money. The study showed that the boys with the highest proportion in each group (alcohol, high and intense consumer) had a lot of money for recreation and pleasures, among 1500 SEK or more. While the girls with the highest proportion in each group had a relatively large amount of money, among 1000 - 1499 SEK.

Keywords: Alcohol, drugs, adolescents, recreation and pleasures, risk behavior

Förord

Ett stort tack till..

Min huvudhandledare Gloria Macassa för att hon alltid funnits till hands.

Vill också tacka mina handledare Charlotta Östlund och Ola Westin på Samhällsmedicin i Gävleborg. De har varit hjälpsamma och gett mig stort stöd och råd i mitt uppsatsskrivande.

Vill även tacka Samhällsmedicinska enheten vid Landstinget Gävleborg för samarbetet, det har varit givande och intressant att få ta del av CAN:s undersökning och datamaterial.

Gävle, Juni 2011

Malin Karlsson

Innehållsförteckning

1. Introduktion	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte	7
1.3Frågeställningar	7
2. Material och metod.....	7
2.1 Design- och urvalsbeskrivning	7
2.2 Mätning och beskrivning av variabler	8
2.2.2 Högkonsument alkohol	9
2.2.3 Intensivkonsument alkohol	9
2.2.4 Använt narkotika.....	9
2.2.5 Pengar till fritid och nöjen	10
2.3 Metod.....	10
2.4 Etiska överväganden.....	10
4.Diskussion	22
4.1 Resultat diskussion	22
4.2 Metod diskussion.....	25
4.3 Förslag till fortsatt forskning	25
5. Slutsats	25
6. Referenser.....	27

1. Introduktion

1.1 Bakgrund

Alkoholkonsumtionen har visat sig vara störst i Europa jämfört med andra regioner i världen. År 2000 låg konsumtionen på 11 liter per person över 15 år. Andelen alkoholkonsumenter är störst i Luxemburg där de konsumerade ungefär 12,5 liter år 2003. De länder som hade en relativt mindre andel var Irland, Tyskland, Spanien och Storbritannien. I Sverige konsumerar ungdomarna ungefär lika mycket alkohol som ungdomar i övriga Europa och bland människor i medelåldern var konsumtionen något lägre i Sverige än bland övriga EU länder. Riskabel alkoholkonsumtion för män är en konsumtionsnivå på två glas vin per dag eller mer och denna konsumtion har ökat från sex procent år 1990 till åtta procent 2002. En motsvarande alkoholkonsumtion för kvinnor är ett och ett halvt glas vin per dag eller mer och andelen kvinnor med riskkonsumtion har ökat från två procent år 1990 till fem procent år 2002 (Socialstyrelsens folkhälsorapport, 2009). Alkoholkonsumtionen minskar med stigande ålder och den som högst runt trettio års åldern. Undersökningar visar att alkohol i små mängder är bra för hälsan speciellt för hjärt- och kärlsjukdomar. Men berusningsdrickandet har visat sig ge fler negativa hälsokonsekvenser än vad en hög alkoholkonsumtion utspridd på olika konsumtionstillfällen ger (Ibid, 2009).

Den nationella folkhälsoenkäten (2010) visar att 15 procent av männen och 5 procent av kvinnorna i Gävleborgs län är berusade minst två gånger i månaden eller mer (Folkhälsoinstitutet, 2010). Detta är för männen ett högre genomsnitts antal i jämförelse med rikets som ligger på 14 procent. Enligt gjorda undersökningar visar det sig att andelen alkoholkonsumenter bland gymnasieelever i Sverige har sjunkit sedan 2004, från 86 procent bland pojkar och 89 procent hos flickor. I Gävleborgs län år 2010 har de sjunkit till 81 hos pojkar och 82 hos flickor. Något som är viktigt att notera är att det var en något större andel flickor som hade konsumerat alkohol än pojkar både i hela landet och i Gävleborgs län. För att klassificeras som alkoholkonsument enligt den gjorda undersökningen bland gymnasieelever är att individen en gång om året eller mer sällan dricker antingen ett glas öl, cider eller alkoläsk, 2 cl vin eller 2 cl sprit. Samma undersökning visar även att andelen intensivkonsumenter, de ungdomar som vid ett och samma tillfälle dricker en mängd alkohol motsvarande en helflaska vin eller fyra burkar starköl eller fyra burkar blanddrycker eller sex

burkar folköl eller en halv halvflaska starksprit, har ökat bland pojkar och flickor (Ibid, 2010)

Alkoholbruk i tonåren har visat sig ge många negativa konsekvenser speciellt när det gäller den tidiga alkoholdebuten. Studier klagör att ungefär 10 procent av pojkarna och sex procent av flickorna debuterar med alkohol före 13 års ålder (Sundell, 2003). Andelen har varit relativt konstant bland pojkar men hos flickor har den ökat successivt med åren, från tre procent i början av 1990-talet till sex procent år 2000. Debutåldern för alkoholberusning hos ungdomarna ser ungefär lika ut i USA som i Sverige, där debuten sker främst i åldrarna 13 till 15 (Ibid, 2003). Undersökningar har visat att ungdomar som debuterar med alkohol vid 13 års ålder eller tidigare har mellan tre och fyra gånger oftare än övriga ungdomar använt sig av narkotika, begått allvarliga brott respektive haft oskyddat sex (Ibid., 2003). Det finns även andra studier som visat att för varje år som debuten skjuts upp minskar individernas risk för problembeteenden. Det behöver inte betyda att det var alkoholen i sig som orsakade problemen utan det kan vara andra faktorer som gör att de söker sig till alkoholen eller börjar begå brott och de är så kallade riskfaktorer. Enligt studier som gjorts över riket visar att alkoholkonsumtionen bland ungdomarna är hög, ungefär 65 procent av de i årskurs 9 år 2000 och 2001 konsumerade alkohol och de hade en årskonsumtion på 4,6 liter ren alkohol för pojkar och 2,9 liter för flickor (Ibid, 2003).

Ungdomsåren är den period då vi människor konsumerar mest alkohol och droger samt begår flest brott (Sundell, 2003). Hos majoriteten av ungdomarna leder dessa riskbeteenden inte till problem i framtiden för de flesta växer ifrån beteendet och slutar konsumera alkohol i större mängder samt slutar begå brott. Det visade sig även att det var relativt få som utvecklade alkohol eller drogrelaterade problem i framtiden. Men för en del av dessa människor grundlades dock ett framtida problem och det är viktigt att i ett tidigt skede försöka hitta de faktorer som ligger till grund för problemen (Ibid., 2003). Det har visat sig att om människor konsumerar alkohol under ungdomsåren kan de försvåra den normala utvecklingen av en individs sociala kompetens, kamratkontakt, sociala roller samt skapandet av en självidentitet. Sundell (2003) beskriver att det finns en del faktorer som ökar respektive minskar risken för drogbruk, dessa är så kallade risk och skyddsfaktorer. Riskfaktorer är de som ökar sannolikheten att ett riskbeteende skall förekomma, skyddsfaktorer handlar om att sannolikheten för riskbeteenden minskar när det förekommer riskfaktorer. Dessa faktorer kan

även bero på individen, familjen, kamrater, skolan samt närsamhället och alla dessa faktorer är relaterade till varandra.

De riskfaktorer som ungdomarna kan utsättas för som angår familjen är att ha föräldrar som är unga, lågutbildade och ensamstående. Andra faktorer som även kan spela in kan vara att växa upp i en familj där konflikter mellan föräldrarna förekommer, en svag familjerelation där den känslomässiga kontakten saknas mellan familjemedlemmarna samt att ha föräldrar som missbrukar droger. Det har visat sig att de föräldrar som konsumerar tobak och alkohol och de som accepterar att deras ungdomar dricker alkohol och använder sig utav droger att även de kan vara en bidragande riskfaktor för ungdomarnas egen konsumtion av alkohol och droger (Sundell, 2003). Att vara ung och växa upp i en ekonomiskt svag familj har även det visat sig vara en riskfaktor. Men andra studier har visat och tyder på att om unga växer upp i en familj med god ekonomi så kan de bidra till att ungdomarna får en hög alkoholkonsumtion samt ge risker och framtida alkoholproblem (Ibid., 2003). Skyddsfaktorer i familjen är att om ungdomarna växer upp i en familj med god ekonomi, där det finns tydliga regler för vad som förväntas och krävs samt där föräldrar visar dem deras kärlek. Andra skyddsfaktorer som kan bidra är om föräldrarna har kontroll på ungdomarna och att de får vara med och ha en insyn i deras liv samt att föräldrarna styr genom diskussion och inte genom att envist bestämma eller låta ungdomarna själva bestämma hemma (Ibid, 2003).

Sundell (2003) hävdar att det även finns andra risk- och skyddsfaktorer, exempelvis sådana faktorer som ungdomarna kan utsättas för när de är i kamratgrupp. Att ha en kamrat eller en kamratgrupp spelar en stor roll för alla ungdomar och deras sociala anpassning. Men även att hamna i en kamratgrupp kan vara en riskfaktor. Ungdomarna kan bli påverkade av gruppträck och de kanske inte vågar stå emot kamraterna och på så vis kommer de i kontakt med att testa alkohol, droger, skolka och eller begå brott. Att medverka i en organiserad fritidsaktivitet kan fungera som en skyddsfaktor för ungdomarna, om det ger dem välanpassade kamrater samt att de får utveckla viktiga egenskaper hos sig själva.

De riskfaktorer som finns inom skolområdet är om ungdomarna har en bristande skoltrivsel, skolframgång eller har låga teoretiska ambitioner. De skyddsfaktorer som finns inom skolområdet är att undervisningen ska vara inriktad mot elevernas grundläggande färdigheter, att föräldrarna är engagerade i skolan och att de elever som behöver hjälp ska få de snabbt. Individen har även egna risk- och skyddsfaktorer och dessa är att vara pojke, aggressiv,

impulsiv och/eller ha en dålig inlärningsförmåga. Även att vara motstridig och ifrågasättande har visat sig vara en riskfaktor för ungdomar. Skyddsfaktorer för individen är att ha social kompetens, kunna hantera problemlösningar, ha en hög intelligens samt ha en känsla av sammanhang (Sundell, 2003).

Andra riskfaktorer som kan drabba ungdomar finns i deras närmiljö. Att växa upp i områden som har fattigdom, fysiskt förfallna bostäder, där en stor del är arbetslösa samt i områden där kriminaliteten är hög, har visat sig ge ett riskbeteende. Men däremot att växa upp i områden där vuxna är engagerade i de lokala organisationerna och där det finns social kontroll och ett skyddsnät för ungdomar, har visat sig vara en skyddsfaktor. Samhället har även en roll och betydelse för de unga. En restriktiv lagstiftning fungerar som en skyddsfaktor för drogkonsumtionen exempelvis skatterna på alkohol och åldersgränsen för att köpa eller konsumera alkohol samt att öppettiderna är begränsade fungerar som en skyddsfaktor för att ungdomarna inte ska hamna i ett riskbeteende (Sundell, 2003).

Studier har visat på att alkoholkonsumtionen bland ungdomar är hög och den bör minskas. Enligt regeringens redovisning av en ny strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken har förslag till ett gemensamt övergripande mål 2010/11: SoU8. Ett av dessa förslag var att genomföra en ”nationell handlingsplan för minskat alkoholbruk bland ungdomar” (Sveriges Riksdag, 2011). Forskning framhäver att ungdomar som konsumerar alkohol i tidig ålder får ett konsumtionsbeteende där ungdomarna använder sig utav andra droger än alkohol, får problem i skolan samt att de stjälar i större utsträckning än vad de ungdomar som konsumerade i mindre utsträckning och de som inte konsumerade alkohol alls, gör. Exempelvis var det åtta gånger vanligare att ungdomarna använt tyngre narkotika, två gånger vanligare att de hade skolfrånvaro än vad de som konsumerade i mindre utsträckning hade. Slutligen visade undersökningen att ungdomar som konsumerar vid 13 års ålder uppvisar ett större problem i skolan och senare i arbetslivet, de är oftare kriminella och är mer benägna att hamna i situationer där våld är inblandat samt använder de sig av illegala droger i större utsträckning och är i en högre grad alkoholberoende tio år senare än ungdomar som använder sig av alkohol i mindre utsträckning eller de som inte konsumerar alls (Sarman, Läkartidningen, 2003).

För att åtgärda och minska ungdomarnas alkoholkonsumtion finns det olika preventionsprogram så som ”Örebro preventionsprogram mot ungdomsdrickande”,

”Tonårsparlören” och en rad andra preventiva program. Örebro preventionsprogram riktar sig till föräldrar och det grundar sig på att påverka föräldrars attityd till ungdomars konsumtion av alkohol. Genom att gå via föräldrar och påverka dem kommer de i sin tur leda till att ungdomarna blir påverkade. I denna metod finns två huvudfrågor: ”Är det möjligt att övertyga föräldrar om att vidmakthålla en restriktiv attityd till ungdomsdrickande över ungdomsåren?” och ”Har detta någon effekt på ungdomarnas drickande?”. Föräldrar blir i experimentgruppen informerade om att deras attityder och åsikter har betydelse för deras ungdomars drickande, föräldrarna får även information om droger. De introducerade föräldrarna om myter som exempelvis att ”ungdomar som bjuds på öl och vin hemma lär sig att hantera alkohol bättre än de som tvingas dricka i smyg”. Det förtydligades även för föräldrarna att forskning visar att de föräldrar som tillåter sina ungdomar och som bjuder dem på alkohol hemma, har visat sig leda till att de ungdomarna konsumerar mer än andra. Samt att de har en snabbare ökning av sin alkoholkonsumtion från årskurs sju och framåt i grundskolan. I detta program ingår det även att föräldrarna ska lära sig enkla regler hur de ska förhålla sig till ungdomarnas alkoholkonsumtion exempelvis ska föräldrarna försöka vara restriktiv till ungdomarnas drickande. Detta följs sedan upp regelbundet på klassmöten. Resultaten ifrån programmet visar att föräldrarna i experimentgruppen i större utsträckning bevarade en återhållsam hållning till ungdomarnas alkoholdrickande över de tre åren än vad föräldrarna i kontrollgruppen gjorde. De ungdomar som befann sig i experimentgruppen drack betydligt mindre ofta och kriminalitet och våld förekom i mindre utsträckning hos ungdomarna efter att ha genomfört preventionsprogrammet. Programmet syftar till att förändra föräldrars hållning till ungdomars alkoholdrickande och det har visat sig att detta har en effekt på ungdomarna (Koutakis N, Stattin H, Kerr M., 2008)

En annan preventiv åtgärd för ungdomar är Tonårsparlören som är en bok som riktar sig till föräldrar. Den gavs ut första gången år 2002 och sedan dess har den skickats ut varje år till föräldrar med ungdomar i årskurs sju. Syftet med boken var att stötta föräldrar så att de i ett tidigt skede kan försöka få ungdomar att fatta egna kloka beslut. Boken ger också tips på hur föräldrar kan prata om alkohol med ungdomarna hemma. Tonårsparlörens förhoppning är att ungdomarnas alkoholdebut skjuts upp genom att göra föräldrar medvetna om alkohol och ge de tips på hur de ska hantera ungdomarna och hur dem ska prata med dem. Forskning har visat att ju senare alkoholdebut ungdomarna har desto mindre risk har de för att i framtiden hamna i missbruk eller få andra alkoholrelaterade problem (Folkhälsoinstitutet, 2011).

Att ha en svag socioekonomisk status har visat sig vara en riskfaktor i många studier. Enligt Folkhälsoinstitutet (2010) har kvinnor med kort utbildning en större andel riskabla alkoholvanor än vad männen har. Hos de män med lång utbildning var det vanligare att ha riskabla alkoholvanor jämt emot de som hade en kort utbildning. Det har även visat sig vara vanligare att hamna i ett riskbeteende om människor lever eller växer upp med en låg socioekonomisk status. Med socioekonomisk status menas vilken utbildning individen har samt vilken position i arbetet och vilken typ av yrke och även vilken inkomst. Socioekonomisk status kan delas in i olika klasser antingen låg, mellan eller hög, men här presenteras bara låg och hög. De som tillhör den låga klassen har oftast en lägre utbildningsnivå och de resulterar i lägre betalda arbeten. De som tillhör den högre klassen har oftast en högre utbildning och de resulterar till högre betalda arbeten samt bättre ekonomiska möjligheter. Det finns dock undantag när det gäller dessa grupper. Sundell (2001) beskriver i sin undersökning att om barn och ungdomar växer upp i en familj med låg socioekonomisk status hamnar lättare i ett riskbeteende, än vad de barn och ungdomar som växer upp i en familj med god socioekonomisk status gör. Sundell (2001) hävdar även att ha en svag ekonomi har ansetts vara en riskfaktor för exempelvis alkoholvanor, mobbning, skoltrivsel samt droganvändning och att ha en god ekonomi har ansetts vara en skyddsfaktor.

Det finns studier som visar att de ungdomar som vuxit upp i familjer med en god ekonomi har även de en ökad risk för riskabla alkoholvanor (Sundell, 2001). Studien som genomförts på Stockholmsungdomar visade att det var en stor variation i hur mycket pengar ungdomarna hade till fritid och nöjen varje månad. Detta var intressant då 38 procent hade 499 kronor, 46 procent hade mellan 500 – 999 kronor, 11 procent hade 1000 – 1499 kronor och 6 procent hade mer än 1500 kronor att röra sig med till fritid och nöjen. Utifrån denna gruppindelning undersöktes om det fanns någon koppling till fritid och nöjen och förekomsten av riskbeteende. Resultatet visade att de ungdomar som var berusade varje vecka, använt narkotika samt begått brott var den grupp som hade mest pengar till fritid och nöjen. Tätt därefter kom den grupp som hade måttligt med pengar (mellan 1000 – 1499 kronor.) De ungdomar som hade mycket pengar till fritid och nöjen var mer benägna att hamna i riskbeteende än de som hade mindre pengar (Sundell, 2003).

Eftersom studier påstår olika om socioekonomisk status, att de som har låg status anses vara en riskfaktor och andra studier påstår att de som har en hög status också är en riskfaktor. I och med detta var det intressant att studera om Gävleborgs län överensstämmer med studien från

Stockholm. Den här studien kommer undersöka om det finns någon samvariation mellan riskkonsumtion av alkohol och/eller narkotika och mängden pengar till fritid och nöjen. Även könsskillnader kommer att studeras.

1.2 Syfte

Uppsatsens syfte är att undersöka om det finns någon samvariation mellan mängden pengar till fritid och nöjen och riskbeteende kring alkohol och narkotika bland gymnasieelever år två i Gävleborgs län. Som mått på riskbeteende inom dessa områden kommer i första hand variablerna ”alkoholkonsument”, ”högkonsument alkohol”, ”intensivkonsument alkohol” och ”använt narkotika” att användas.

1.3 Frågeställningar

- Finns det någon samvariation mellan riskkonsumtion alkohol/narkotika och mängden pengar till fritid och nöjen?
- Finns det några könsskillnader i resultatet?

2. Material och metod

2.1 Design- och urvalsbeskrivning

Uppsatsarbetet sker i samarbete med Samhällsmedicin vid Landstinget Gävleborg. Det datamaterial som användes samlades in år 2010 och var en totalundersökning i gymnasiet år 2 i Gävleborgs län. Undersökningen ingick i en pågående tidsserie som påbörjades 1996 och samfinansieras av landstinget, Länsstyrelsen och länets 10 kommuner. Landstinget hade uppdraget att samordna undersökningen, analysera och sprida resultatet, bland annat genom en utbildningsserie för kommunala alkohol- och drogsamordnare. CAN (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning) har sedan 1986 genomfört enkätundersökningar i skolan och de har ett avtal med staten om att genomföra olika drogvaneundersökningar och statistiksammanställningar. I riket 2010 gjordes samma undersökning fast då med ett riksrepresentativt urval. Detta gjorde att det fanns ett jämförbart referensmaterial för riket. Den gjorda undersökningen grundade sig på det bearbetade datamaterialet från 2010 för Gävleborgs län. Antalet klasser som skulle delta i undersökningen var 253 stycken, men ett bortfall på 13 procent resulterade i att 30 klasser inte deltog och till slut landade antalet deltagande klasser på 223 stycken. Totalt medverkande 2 598 elever i länet och det var ett

individbortfall på 20 procent. Den största anledningen till detta bortfall var sjukdom. Enkäten innehöll 77 frågor och svarsfrekvensen låg på 80 procent, det var 1 302 pojkar och 1 296 flickor som deltog i CAN:s undersökning i Gävleborgs län 2010. På de frågor som valts ut för denna uppsats angående mängden pengar fritid/nöjen och deras riskbeteende kring alkohol och narkotika, var antalet svarande elever 2 307 stycken. Av de 2 307 eleverna var 1 146 pojkar och 1 161 flickor.

Designen i undersökningen var en empirisk studie med en kvantitativ och beskrivande ansats. De använda enkätfrågorna mättes på ordinalskalnivå. May (2001) menar att syftet med enkäter är att analysera svarsmönstret och relationerna mellan de olika variabler som frågorna fokuserar på. Det allmänt kända mönstret inom folkhälsoområdet där svaga socioekonomiska resurser ofta samvarierar med ohälsosamma levnadsvanor och dålig hälsa, är inte lika tydligt när det gäller alkoholvanor. Grupper med goda socioekonomiska resurser har ofta en hög alkoholkonsumtion och hög förekomst av riskfyllda alkoholvanor (Folkhälsoinstitutet, 2011). Som framgick i avsnitt 1.1 tycks denna koppling finnas även bland ungdomar. Hypotesen som undersöks i denna studie är därför: Leder mycket pengar till fritid och nöjen till ett ökat drickande bland gymnasieelever i Gävleborgs län? För att undersöka detta skulle begreppen beroende och oberoende variabler kunna användas. Som oberoende variabel används mängden pengar ungdomarna har till fritid och nöjen. Som beroende variabler används olika mått på alkohol- och narkotika konsumtion. Syftet är att studera eventuell samvariation mellan oberoende och beroende variabler, och på så vis se om denna koppling finns även i Gävleborgs län. Den studiedesign som använts här kan dock inte dra några slutsatser kring orsakssamband. Det är endast samvariation mellan variablerna som går att undersöka. I denna uppsats var de beroende variablerna alkoholkonsumtion, högkonsumtion av alkohol, intensivkonsumtion av alkohol samt narkotikaanvändning.

2.2 Mätning och beskrivning av variabler

2.2.1 Alkoholkonsument

För att bli klassificerad som alkoholkonsument är det tillräckligt att en individ en gång om året eller mer sällan dricker antingen ett glas öl (gäller ej lättöl), cider eller alkoläsk, 2 cl vin eller 2 cl sprit. För att ta reda på andel alkoholkonsumenter studerades frågorna ”Hur ofta brukar du dricka öl, alkoläsk, stark cider, vin eller sprit?” i enkäten, som svarsalternativ fanns: Dricker inte, varje dag, varannan dag, två gånger i veckan, en gång i veckan, två gånger i

månaden, en gång i månaden, två till sex gånger om året och en gång om året eller mer sällan. För att individen skulle bli klassad som alkoholkonsument skulle den svara en gång om året eller mer sällan på de aktuella frågorna.

2.2.2 Högkonsument alkohol

För att ta reda på hur stor andelen som var högkonsumenter studerades frågorna ”Hur ofta dricker du öl, cider, alkoläsk, vin eller sprit?” och ”Hur mycket öl, cider, alkoläsk, vin eller sprit dricker du ungefär vid samma tillfälle?” i enkäten. Som svarsalternativ fanns: Dricker inte, varje dag, varannan dag, två gånger i veckan, en gång i veckan, två gånger i månaden, en gång i månaden, två till sex gånger om året och en gång om året eller mer sällan. Samt för den andra frågan var svarsalternativen: Dricker inte, ett glas eller mindre, 1 flaska (33cl), 1 burk (1-2 flaskor), 2 burkar (3 flaskor), 3-4 burkar (4-6 flaskor), 5-7 burkar (7-11 flaskor) och 8 burkar eller mer (12 flaskor eller mer). För att individen skulle bli klassificerad som högkonsument skulle den dricka cirka en liter 40-procentig sprit eller 16 burkar starköl i månaden eller mer. Detta räknas ut genom att varje alkoholsort räknas om till ren alkohol och därefter summeras mängden i centiliter utifrån vad individerna svarat i enkäten på de aktuella frågorna.

2.2.3 Intensivkonsument alkohol

För att ta reda på hur stor andel som var intensivkonsumenter studerades frågan ”Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst 18 cl sprit (en halv kvartering) eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider/alkoläsk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?” i enkäten. Som svarsalternativ fanns: Dricker inte alkohol, någon gång i veckan, ett par gånger i månaden, någon gång i månaden, några gånger per år, mer sällan och aldrig. För att klassificeras som intensivkonsument ska individen svarat någon gång i veckan, ett par gånger i månaden eller någon gång i månaden på den aktuella frågan.

2.2.4 Använt narkotika

För att ta reda på hur stor andel utav ungdomarna som provat narkotika studerades frågan ”Har du någon gång använt narkotika?” i enkäten. Som svarsalternativ fanns: Ja samt Nej. För att individen skulle bli klassad som narkotika användare skulle den svara ja på den aktuella frågan.

2.2.5 Pengar till fritid och nöjen

För att ta reda på hur mycket pengar ungdomarna hade att röra sig med i månaden studerades frågan ”Hur mycket pengar har du ungefär till fritid och nöjen varje månad?” i enkäten. Som svarsalternativ fanns: 0-249kr, 250-499kr, 500-749kr, 750-999kr, 1000-1249kr, 1250-1499kr, 1500 kr eller mer. Dessa svarsalternativ kategoriserades i analysen om till fyra grupper istället för sju, bara för att det ska bli lättare att jämföra. De nya pengagrupperna kategoriseras på följande vis: under 500kr, 500-999kr, 1000-1499kr och 1500kr eller mer och dessa kommer att kallas grupp 1, 2, 3 och 4 i resultatet.

2.3 Metod

Metoden till denna studie grundar sig på en enkätundersökning samt utvalda frågor och svar utifrån den gjorda undersökningen. Efter urvalet av vilka frågor som skulle undersökas skapades nya variabler och dessa variabler var alkoholkonsument, högkonsument samt intensivkonsument av alkohol, använt narkotika och pengar till fritid och nöjen. För att det skulle vara enklare att räkna ut hur mycket pengar ungdomarna hade skapades nya pengagrupper, dessa skapades genom att slå ihop de sju grupperna som fanns från början till fyra grupper istället. De utvalda variablerna korsades sedan med varandra och andelen av varje variabel beräknades, samt konfidensintervallet för dessa andelar beräknades. Alla beräkningar är gjorda i statistikprogrammet SAS version 9.2. och konfidensintervallet har beräknats enligt Wilsons rekommenderade metod för proportioner (Altman, 2000).

2.4 Etiska överväganden

Innan CAN:s frågeformulär skickades ut till skolorna så kontaktades rektorn på varje skola. Sedan gavs enkäterna ut från rektorn till respektive lärare enligt instruktioner som rektorn fått ifrån CAN. Eleverna skulle besvara formuläret i klassrummet och de skulle sedan stoppa de i ett kuvert och klistra igen de själva, allt detta för att behålla elevernas anonymitet. De blev även informerade om att deras svar endast skulle användas för statistiska bearbetningar och inga individuella analyser av klasserna skulle redovisas.

3.Resultat

Resultatet kommer att presenteras i form av sex grundtabeller som presenteras för att enklare beskriva materialet samt fördelningen på de olika variablerna. Resultatet kommer även presentera åtta resultattabeller, fyra för pojkar (resultatet för andelen alkoholkonsument,

högkonsumenter, intensivkonsumenter samt använt narkotika), och fyra motsvarande tabeller för flickorna med förklarande och analyserande text till samtliga tabeller. Grundtabellerna kommer att visa hur många elever som ingått i den gjorda undersökningen samt skillnaderna mellan elevernas olika konsumtionsnivåer av alkohol men även om de använt narkotika. Det kommer även presenteras hur olika mycket pengar eleverna har till fritid och nöjen. Dessa variabler har undersökts för att se om det fanns någon samvariation mellan hur mycket pengar ungdomarna hade till fritid/nöjen och deras riskbeteende kring alkohol och narkotika. I resultattabellerna som presenteras här nedan kommer de olika pengagrupperna presenteras i fyra olika grupper som tidigare nämnts under metoden. Grupperna kommer kategoriseras på följande vis i resultat tabellerna: under 500kr, 500-999kr, 1000-1499kr och 1500kr eller mer och dessa kommer att kallas för grupp 1, 2, 3 och 4.

I denna undersökning användes 95 procentigt konfidensintervall som innebär att sannolikheten är 95 procent att konfindensintervallet innehåller det sanna värdet. Detta är ett sätt att bedöm om tillförlitligheten i en beräkning är trovärdig och om det finns några statistiskt signifikanta skillnader (Andersson, 2006).

I Gävleborgs län var det 2 598 elever som medverkade i CAN:s enkätundersökning år 2010. Utifrån denna undersökning gjordes ett urval för att få reda på totalt antal som svarat på frågorna som ingår i studien, detta redovisas i grundtabell 1. Resultatet av urvalet visade att totalt 2 307 elever svarat att de konsumerat alkohol eller testat narkotika och utav dessa var det 1 146 som var pojkar och 1 161 flickor.

Grundtabell 1

Totalt antal elever som ingått i studien

Variabel	Antal (n= 2307)	Andel könsfördelning i %
Pojkar	1146	50
Flickor	1161	50

I Gävleborgs län låg andelen alkoholkonsumenter på 86 procent både bland pojkar och flickor och med alkoholkonsument menas att individen en gång om året eller mer sällan druckit alkohol. Det var 14 procent utav ungdomarna som aldrig konsumerat alkohol.

Grundtabell 2

Hur många elever i gymnasiet år 2 är alkoholkonsumenter?

Variabel	Pojkar		Flickor	
	n=1146	% (100)	n=1161	% (100)
Alkoholkonsument	983	86	1002	86
Icke alkoholkonsument	163	14	159	14

I Gävleborgs län var det vanligast att pojkar högkonsumerade alkohol med en andel på 38 procent mot flickornas 25 procent. Det var totalt 713 pojkar som inte var högkonsumenter och 869 av flickorna.

Grundtabell 3

Hur många elever i gymnasiet år 2 är högkonsumenter av alkohol?

Variabel	Pojkar		Flickor	
	n=1146	% (100)	n=1161	% (100)
Högkonsument	433	38	292	25
Icke högkonsument	713	62	869	75

I Gävleborgs län låg andelen intensivkonsumenter hos pojkarna på 48 procent och 44 procent hos flickorna, denna andel var relativt jämn bland de ungdomar som inte intensivkonsumerade alkohol. Där låg andelen för pojkar på 52 procent och hos flickorna på 56 procent. I denna

grupp var det ungefär 50 procent som intensivkonsumerade samt 50 procent som inte intensivkonsumerade alkohol.

Grundtabell 4

Hur många elever i gymnasiet år 2 är intensivkonsumenter?

Variabel	Pojkar		Flickor	
	n=1146	% (100)	n=1161	% (100)
Intensivkonsument	548	48	515	44
Icke intensivkonsument	598	52	646	56

I Gävleborgs län visade sig det vara ett större antal pojkar som provat narkotika än flickor, 219 pojkar jämfört med 132 flickor. Andelen av de ungdomar som inte testat narkotika var de 81 procent hos pojkarna respektive 89 procent hos flickorna.

Grundtabell 5

Hur många elever i gymnasiet år 2 har använt narkotika?

Variabel	Pojkar		Flickor	
	n=1146	% (100)	n=1161	% (100)
Använt narkotika	219	19	132	11
Icke använt narkotika	927	81	1029	89

Det visade sig att de flesta ungdomar hade mellan 1000 – 1249 kronor till fritid och nöjen, det var 29 procent av pojkarna och 31 av flickorna som hade relativt mycket pengar att röra sig

med. Men det visade sig även vara en stor andel av ungdomarna som hade 1500 kronor eller mer pengar att röra sig med. Det var 22 procent av pojkarna och 17 procent av flickorna. Den grupp som hade minst pengar att rör sig med, alltså 0 – 249 kronor, var även den gruppen med minst andel, 5 procent av pojkarna och 4 procent av flickorna.

Grund tabell 6

Hur mycket pengar har ungdomar i gymnasiet år 2 att röra sig med till nöjen/fritid?

Pengagrupp	Pojkar		Flickor	
	n= 1146	% (100)	n= 1161	% (100)
0 – 249kr	54	4,7	48	4,1
250 – 499kr	96	8,4	139	12,0
500- 749 kr	149	13,0	149	12,8
750 – 999kr	175	15,3	172	14,8
1000 – 1249kr	328	28,6	355	30,6
1250 – 1499kr	93	8,1	97	6,8
1500kr – >	251	21,9	201	17,3

Resultat analys

Resultattabell 1 redovisar hur många pojkar som var alkoholkonsumenter i respektive grupp och enligt tabellen kan statistiska skillnader ses mellan grupperna. Det visade sig att den grupp som var vanligast var grupp 3 med 1000 – 1499 kronor till fritid och nöjen. I grupp 1 för pojkarna var det 75 procent som var alkoholkonsumenter, i grupp 2 var det 87 procent, grupp 3, 87 procent och i grupp 4, 89 procent. Den grupp som skiljde sig statistiskt ifrån de andra i detta resultat var grupp 1 som hade under 500 kronor till fritid och nöjen. I den gruppen var det en mindre andel alkoholkonsumenter jämfört med grupp 2, 3 och 4.

Resultattabell 2 redovisar hur många flickor som var alkoholkonsumenter i respektive grupp och enligt tabellen visade sig att den grupp med flest antal och den som var vanligast även

bland flickor var grupp 3 med 1000 – 1499 kronor till fritid och nöjen. I grupp 1 var det 77 procent alkoholkonsumenter, i grupp 2 var det 84 procent, grupp 3, 90 procent och i grupp 4, 90 procent. Detta resultat visade att grupp 3 var den grupp som hade högst andel alkoholkonsumenter. Men det var två grupper som skiljde sig statistisk säkerställt ifrån varandra, grupp 1 och 2 visade inga statistiskt säkerställda skillnader i andelen alkoholkonsumenter men grupp 3 och 4 visade att dessa två grupper hade en högre andel alkoholkonsumenter jämfört med de andra.

Resultatet visade att hos pojkar var andelen relativt jämn mellan grupperna, det var bara grupp 1 som skiljde sig statistiskt ifrån de andra och hade en lägre andel alkoholkonsumenter jämfört med de andra. Resultatet hos flickorna visade att andelen även där var relativt jämn och att den grupp med lägst andel var även där grupp 1 de som hade under 500 kronor till fritid och nöjen. I detta resultat om ungdomarnas alkoholkonsumtion upptäcktes en könskillnad mellan grupperna. Bland pojkar var andelen alkoholkonsumenter störst i grupp 4 där pojkarna hade mycket pengar till fritid och nöjen, medan hos flickorna var andelen alkoholkonsumenter störst i grupp 3 där flickorna hade relativt mycket pengar till fritid och nöjen.

Resultattabell 1

*Antal och andel alkoholkonsumenter i respektive grupp samt 95-procentigt konfidensintervall, bland pojkar i gymnasiet år 2, Gävleborgs län 2010
(n=1146)*

Pengagrupp	Totalantal	Antal alkohol konsumenter	Andel alkohol konsument i %	95% CI
Grupp 1	150	113	75,3	67,9 - 81,5
Grupp 2	324	282	87,0	82,9 – 90,3*
Grupp 3	421	364	86,5	82,9 – 89,4*
Grupp 4	251	224	89,2	84,8 – 92,5*
S: a	1146	983		

*Statistiskt säkerställd skillnad ifrån den översta gruppen.

Resultattabell 2

Antal och andel alkoholkonsumenter i respektive grupp samt 95-procentigt konfidensintervall, bland flickor i gymnasiet år 2, Gävleborgs län 2010.

(n=1161)

Pengagrupp	Totalantal	Antal alkohol konsumenter	Andel alkohol konsument i %	95% CI
Grupp 1	187	144	77,0	70,5 – 82,5
Grupp 2	321	270	84,1	79,7 – 87,7
Grupp 3	452	408	90,3	87,2 – 92,7*
Grupp 4	201	180	89,6	84,6 – 93,1*
S: a	1161	1002		

*Statistisk säkerställd skillnad ifrån den översta gruppen.

Resultattabell 3 redovisar hur många pojkar som högkonsumerade alkohol. Tabellen visade statistiska skillnader mellan grupperna men även att det var vanligast med högkonsumerande pojkar som hade mellan 1000 – 1499 kronor till fritid och nöjen. I grupp 1 för pojkar var det 23 procent som högkonsumerade, i grupp 2 var det 31 procent, i grupp 3 var det 39 procent och i grupp 4 var det 53 procent. Detta resultat visade att den grupp med störst andel högkonsumenter var grupp 4 med 1500 kronor eller mer till fritid och nöjen. Mellan grupp 2 och 3 fanns ingen skillnad medan det mellan 3 och 4 fanns en statistiskt säkerställd skillnad i andelen högkonsumenter. Resultattabell 4 redovisar hur många flickor som högkonsumerade alkohol. Resultatet visade att den pengagrupp som var vanligast var grupp 3 som var mellan 1000 – 1499 kronor till fritid och nöjen. I grupp 1 för flickor var det 18 procent som var högkonsumenter, i grupp 2 var det 19 procent, i grupp 3 var det 30 procent och i grupp 4 var

det 31 procent. Detta resultat visade att grupp 4 var den grupp som hade störst andel högkonsumenter och mellan grupp 3 och 4 fanns ingen statistisk säkerställd skillnad. Men en skillnad fanns dock mellan de två övre grupperna och de två undre grupperna.

Resultatet visade att hos pojkar var andelen högkonsumenter mer utspritt och resultatet var mer tydligt. Det var stora skillnader mellan grupperna och grupp 1 innehöll den lägsta andelen högkonsumenter. Denna grupp skiljde sig statistiskt säkerställt ifrån de övriga grupperna. Resultatet bland flickorna visade att de två översta grupperna liknade varandra mest i andel. Även de två undre grupperna liknade varandra. Grupp 1 och 2 skiljde sig statistiskt jämfört med grupp 3 och 4 men den grupp som hade lägst andelen var grupp 1 där flickorna hade lite pengar till fritid och nöjen. I detta resultat visades ingen könsskillnad grupperna emellan då det gällde vilken grupp som hade högst andel högkonsumenter. Det var hos både pojkarna och flickorna grupp 4, de som hade mycket pengar att röra sig med till fritid och nöjen (1500 kronor eller mer) som hade störst andel högkonsumenter.

Resultattabell 3

*Antal och andel högkonsumenter i respektive grupp samt 95-procentigt konfidensintervall bland pojkar i gymnasiet år 2, Gävleborgs län 2010.
(n=1146)*

Pengagrupp	Totalantal	Antal hög konsumenter	Andel hög konsumenter i %	95% CI
Grupp 1	150	34	22,7	16,7 – 30,0
Grupp 2	324	101	31,2	26,4 – 36,4
Grupp 3	421	166	39,4	34,9 – 44,2*
Grupp 4	251	132	52,6	46,4 – 58,7*
S: a	1146	433		

*Statistisk säkerställd skillnad från den översta gruppen.

Resultattabell 4

Antal och andel högkonsumenter i respektive grupp samt 95-procentigt konfidensintervall, bland flickor i gymnasiet år 2, Gävleborgs län 2010.
(n=1161)

Pengagrupp	Totalantal	Antal hög konsumenter	Andel hög konsumenter i %	95% CI
Grupp 1	187	33	17,6	12,9 – 23,7
Grupp 2	321	60	18,7	14,8 – 23,3
Grupp 3	452	137	30,3	26,3 – 34,7*
Grupp 4	201	62	30,8	24,9 – 37,5*
S: a	1161	292		

*Statistisk säkerställd skillnad från den översta gruppen.

Resultattabell 5 redovisar hur många pojkar som intensivkonsumerar alkohol och resultatet visade att det var vanligast bland pojkar som hade 1000 – 1499 kronor till fritid och nöjen. I grupp 1 för pojkar var det 29 procent som intensivkonsumerade alkohol, grupp 2 var det 45 procent, i grupp 3 var det 53 procent och grupp 4 var det 53 procent. Detta resultat visade att den grupp med störst andel intensivkonsumenter var grupp 4 som hade 1500 kronor eller mer till fritid och nöjen. Grupp 1 som hade under 500 kronor visade sig vara intensivkonsumenter i mindre utsträckning och mellan dessa grupper fanns det en statistisk säkerställd skillnad. Resultattabell 6 redovisar hur många flickor som intensivkonsumerar alkohol och resultatet visade att det var vanligast bland flickor med 1000 - 1499 kronor till fritid och nöjen. I grupp 1 för flickor var det 34 procent som var intensivkonsumenter, i grupp 2 var det 37 procent, i grupp 3 var det 51 procent och i grupp 4 var det 49 procent. Resultatet visade att den grupp med störst andel intensivkonsumenter var grupp 3 som hade 1000 – 1499 kronor till fritid och nöjen. Det var två grupper som skiljde sig statistisk säkerställt ifrån varandra, grupp 1 och 2 visade inga statistiskt säkerställda skillnader i andelen intensivkonsumenter medan grupp 3 och 4 var signifikanta och visade att dessa två grupper hade en högre andel intensivkonsumenter jämfört med de andra grupperna.

Resultatet visade att hos pojkar var andelen intensivkonsumenter jämnast mellan grupp 2, 3 och 4. Mellan dessa fanns ingen statistiskt säkerställd skillnad. En skillnad fanns det däremot mellan de tre grupperna och grupp 1. Pojkar i grupp 1 som hade under 500 kronor till fritid och nöjen skiljde sig statistiskt mot de andra med en relativt mindre andel intensivkonsumenter. Resultatet bland flickorna visade att de två översta grupperna liknade varandra i stora drag och de två undre likaså i andelen intensivkonsumenter. De två övre skiljde sig statistiskt jämfört med de två undre grupperna i andel. Grupp 1 var den grupp som hade lite pengar till fritid och nöjen och det var den grupp som hade minst andel intensivkonsumenter. I detta resultat framhövdes en könsskillnad grupperna emellan där pojkarna som hade mycket pengar till fritid och nöjen var den grupp med flest andel intensivkonsumenter men hos flickorna var det den grupp med relativt mycket pengar till fritid och nöjen som hade störst andel.

Resultattabell 5

Antal och andel intensivkonsumenter i respektive grupp samt 95-procentigt konfidensintervall bland pojkar i gymnasiet år 2, Gävleborgs län 2010.

(n=1146)

Pengagrupp	Totalantal	Antal intensiv konsumenter	Andel intensiv konsumenter i %	95% CI
Grupp 1	150	44	29,3	22,6 – 37,1
Grupp 2	324	147	45,4	40,0 – 50,8*
Grupp 3	421	223	53,0	48,2 – 57,7*
Grupp 4	251	134	53,4	47,2 – 59,5*
S: a	1146	548		

*Statistisk säkerställd skillnad från den översta gruppen.

Resultattabell 6

Antal och andel intensivkonsumenter i respektive grupp samt 95-procentigt konfidensintervall bland flickor i gymnasiet år 2, Gävleborgs län 2010.

(n=1161)

Pengagrupp	Totalantal	Antal intensiv konsumenter	Andel intensiv konsumenter i %	95% CI
Grupp 1	187	64	34,2	27,8 – 41,3
Grupp 2	321	120	37,4	32,3 – 42,8
Grupp 3	452	232	51,3	46,7 – 55,9*
Grupp 4	201	99	49,3	42,4 – 56,1*
S: a	1161	515		

*Statistisk säkerställd skillnad från den översta gruppen.

Resultattabell 7 redovisar hur många pojkar som hade använt narkotika och resultatet visade att det var vanligast bland pojkar som hade 1500 kronor eller mer till fritid och nöjen. I grupp 1 för pojkar var det 12 procent som hade använt narkotika, i grupp 2 var det 19 procent, i grupp 3 var det 19 procent och i grupp 4 var det 23 procent. Detta resultat visade att grupp 4 som var 1500 kronor eller mer till fritid och nöjen var den grupp med högst andel pojkar som använt narkotika. Den grupp som skiljde sig statistiskt ifrån de andra i detta resultat var grupp 1, de pojkar som hade under 500 kronor till fritid och nöjen. I denna grupp var det en mindre andel pojkar som använt narkotika jämfört med grupp 2, 3 och 4. Resultattabell 8 redovisar hur många flickor som använt narkotika och resultatet visade att det var vanligast bland de flickor som hade 1000 – 1499 kronor till fritid och nöjen. I grupp 1 för flickor var det 9 procent som hade använt narkotika, i grupp 2 var det 11 procent, i grupp 3 var det 11 procent och i grupp 4 var det 16 procent. Resultatet visade ingen statistiskt skillnad bland flickorna.

Resultatet visade att hos pojkar var andelen som använt narkotika i grupp 2 och 3 mest lika. I grupp 1 där pojkarna hade under 500 kronor till fritid och nöjen var den grupp med minst andel som använt narkotika och grupp 4 där de hade 1500 kronor eller mer till nöjen var den med störst andel. I resultatet bland flickorna framhövdes det även där att grupp 2 och 3 var

signifikanta och grupp 1 hade lägst andel och grupp 4 högst andel flickor som använt narkotika. I resultatet fanns ingen statistisk säkerställd skillnad mellan grupperna och i detta resultat framhövdes heller ingen könsskillnad grupperna emellan. Resultaten liknade varandra i stora drag och i grupp 4 där de hade 1500 kronor eller mer till fritid och nöjen var den grupp med störst andel ungdomar som använt narkotika, annars fanns ingen statistisk skillnad könen emellan.

Resultattabell 7

*Antal och andel som använt narkotika i respektive grupp samt 95-procentigt konfidensintervall, bland pojkar i gymnasiet år 2, Gävleborgs län 2010.
(n=1146)*

Pengagrupp	Totalantal	Antal använt narkotika	Andel använt narkotika i %	95% CI
Grupp 1	150	18	12,0	7,7 – 18,2
Grupp 2	324	62	19,1	15,2-23,8
Grupp 3	421	80	19,0	15,5 – 23,0
Grupp 4	251	59	23,5	18,7 – 29,1*
S: a	1146	219		

*Statistisk säkerställd skillnad från den översta gruppen.

Resultattabell 8

Antal och andel som använt narkotika i respektive grupp samt 95-procentigt konfidensintervall, bland flickor i gymnasiet år 2, Gävleborgs län 2010. (n=1161)

Pengagrupp	Totalantal	Antal använt narkotika	Andel använt narkotika i %	95% CI
Grupp 1	187	16	8,6	5,3 – 13,4
Grupp 2	321	34	10,6	7,7 – 14,4
Grupp 3	452	49	10,8	8,3 -14,0
Grupp 4	201	33	16,4	11,9 – 22,2
S: a	1161	132		

4. Diskussion

I följande avsnitt diskuteras studiens metod och resultat samt om framtida forskning.

4.1 Resultat diskussion

Resultatet visade att de ungdomar som hade relativt mycket och mycket pengar till fritid och nöjen (1000 – 1499 kronor och 1500 kronor eller mer) var de ungdomar som hade riskbeteende i stor utsträckning, det vill säga var flest alkoholkonsumenter, högkonsumenter, intensivkonsumenter och de som använt sig av narkotika. En fördelning mellan de olika pengagrupperna och könen upptäcktes. Det visade sig att det var vanligast att pojkar hade 1500 kronor eller mer och flickor 1000 – 1499 kronor till fritid och nöjen. Det som visade sig intressant i detta resultat var att pojkarna hade mer pengar än vad flickorna hade och vad kan detta beror på? Hur kan det vara en sådan skillnad redan, när ungdomarna bara går andra året på gymnasiet? En förklaring till detta skulle kunna vara att det beror på hur ungdomarna har blivit uppfostrade och vad de har för uppfattning och relation till pengar. Om de själva får arbeta sig till sina pengar eller om de får av sina föräldrar eller de kanske inte får några pengar alls. En hypotes skulle kunna vara att de ungdomar som arbetar och tjänar sina egna pengar vet mer vad pengar betyder än de som får av sina föräldrar, ett antagande är att de som inte

arbetar inte har lika stor koll på hur mycket pengar egentligen är värda. En tanke som kretsar kring detta är att de som får pengar spenderar de mer och troligtvis på fler onödiga saker medan de som har en uppfattning om värdet är mer försiktiga och väljer sina tillfällen att spendera pengarna på.

Syftet med studien var att undersöka om det fanns någon samvariation mellan hur mycket pengar ungdomarna hade till fritid och nöjen och riskbeteendet kring alkohol och narkotika. Men även om det fanns några könsskillnader i eventuella samvariationer. Undersökningen visade att det var vanligast att de ungdomar som hade riskbeteende i störst utsträckning hade relativt mycket samt mycket pengar och de som hade riskbeteende i minst utsträckning hade lite pengar till fritid och nöjen. Vad detta kan tänkas bero på har nog att göra med olika saker och det är svårt att svara på. Men ett resonemang kring hur ungdomarna kan ha så mycket pengar att röra sig med till fritid och nöjen kan vara att de får ta del av hela sitt studiebidrag som är 1 050 kronor (Centrala studiestödsnämnden, 2011). Samt att de kan ha arbetat eller arbetar utöver sin skoltid och på så vis får mycket pengar över. De kanske till och med är så att ungdomarna får pengar ifrån sina föräldrar eller någon annan person i familjen eller släkten. De ungdomar som har lite pengar kanske inte får hela sitt studiebidrag eller inte får de alls ifrån föräldrarna och troligtvis arbetar de inte utöver sin skoltid.

Enligt detta resultat verkar pengar ha en betydelse vad gäller ungdomars alkoholkonsumtion, men är det bara pengar som är den beroende variabel eller beror de på föräldrarna och dess uppfostran och hur familjesituationen samt relationerna ser ut? Har föräldrarnas alkoholvanor någon inverkan på ungdomarnas vanor? Socialstyrelsens folkhälsorapport (2009) visade att män och kvinnor har en hög konsumtions nivå av alkohol, männen dricker två glas vin per dag eller mer och kvinnorna ett halvt glas vin eller mer per dag. En förklaring till varför vanorna ser olika ut kan tänkas bero på hur den socioekonomiska statusen ser ut hos olika familjer. De som har en god ekonomi äter kanske oftare middag ute än vad de som har en sämre ekonomi gör. När de äter ute tar de eventuellt ett eller två glas vin till maten på restaurangen och detta beteende speglar av sig och kan ge ett intryck till ungdomarna att alkohol är accepterat att dricka eftersom föräldrarna dricker alkohol på en vardag till middagen. En annan förklaring skulle kunna tänkas vara att de med en lägre socioekonomisk status konsumerar alkohol mer i hemmet exempelvis vardags dricker en öl efter arbetet för att koppla av. Genom detta beteende kan ungdomarna få uppfattningen om att det är okej att

konsumera alkohol eftersom deras föräldrar gör de till och från till vardags. En risk som möjligtvis kan ligga till grund för ungdomarnas konsumtion kan vara hur föräldrarnas vanor ser ut. En teori är de flesta lär av sina föräldrar och tar efter hur dem gör och i stora drag är ens föräldrar oftast ens förebild.

Ungdomars alkoholdebut bör åtgärdas och försöka skjutas upp och detta tror jag kan göras med hjälp av olika preventionsprogram som gör ungdomar samt föräldrar medvetna om alkohol och dess konsekvenser. Att sätta in preventiva åtgärder i skolan samt på fritidsgårdar där ungdomarna rör sig måste på något sätt fungera och resultera i att debuten skjuts upp. Ungdomar som är medlemmar i någon idrottsförening eller är aktiva i fritidsgårdar som inte har någon struktur eller medveten målsättning kan utgöra en risk, eftersom många ungdomar samlas och umgås där så borde det vara lätt att nå ut till dem och försöka påverka dem.

När det gäller fritidsaktiviteter och pengar skulle en hypotes kunna vara att de ungdomar som är aktiva på fritidsgårdar tillhör den lägre socioekonomiska klassen och förmodligen har de dåligt ställt hemma med familjen och vill helst inte vara hemma, därför är de mycket på fritidsgården. Medan de med en högre socioekonomisk status är involverade i någon idrott där även föräldrarna är aktiva i föreningen samt att de ställer upp och skjutsar till och från träningar. En teori angående detta att de ungdomar som är medlem i en idrottsförening kan även vara en risk för alkoholkonsumtion och dåligt beteende fast det sägs att det är en skyddsfaktor. Vanligtvis står gruppen varandra nära och alla känner varandra bra och om någon i gruppen sticker ut och är en riskperson som vågar ta för sig och testa på saker brukar det för det mesta vara någon eller några som anknyter och följer med. Exempelvis att personen ifråga leder in sina lagkamrater till dåliga beteenden som att kanske testa på alkohol på en lagfest.

I undersökningen visar resultatet att det är vanligare att testa alkohol än narkotika, vad detta kan tänkas bero på tror jag har att göra med att de flesta ungdomar inte har så stor koll på andra droger än alkoholens konsekvenser och effekter. Därför tror jag att andelen konsumenter av alkohol är större än de som testat och använder sig av narkotika samt att det inte är lika lätt för ungdomarna att få tag på narkotika.

4.2 Metod diskussion

Utifrån studiens syfte valdes en kvantitativ ansats och en beskrivande design till studien eftersom avsikt var att undersöka om det fanns någon samvariation mellan hur mycket pengar ungdomar har samt i vilken utsträckning de konsumerade alkohol eller använde narkotika. Undersökningen grundar sig på en enkätundersökning som CAN (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning) utfört och detta ger studien en bra validitet och det är en utav styrkorna i studien. En annan styrka är att undersökningen har ett relativt stort antal som ingått i undersökningen. Är det få deltagare blir konfidensintervallet brett och det blir då svårt att se några statistiska skillnader, men är det många deltagare blir intervallet mer specifikt och detta gör studien mer sanningsenlig.

Varför resultatet blev som det blev kan bero på hur variablerna valdes ut samt vilka frågor som valdes ut ifrån enkätundersökning. Hade andra frågor valts ut hade självklart resultatet blivit annorlunda, även om de olika pengagrupperna kategoriserats på ett annat sätt exempelvis om de kategoriserats i sju grupper istället för fyra eller om de fyra grupperna hade grupperats annorlunda.

4.3 Förslag till fortsatt forskning

Den gjorda undersökningen har varit begränsad och under studiens gång har några spännande idéer kring framtida forskning dykt upp. Bland annat skulle det vara intressant att veta vad ungdomarna får sina pengar ifrån, om det är ifrån arbete, föräldrar eller från något annat håll. Det skulle även vara intressant att undersöka vilka risk och skyddsfaktorer som bidrar till att ungdomarna börjar konsumera alkohol och eller använda narkotika. Dessa idéer är något som fann sig intressant för framtida forskning.

En annan idé till framtida forskning som skulle vara intressant är om hur dessa vanor ser ut i andra städer och län. Kan en generalisering utifrån denna undersökning göras eller ser de helt annorlunda ut i andra städer och län. Detta skulle vara intressant att undersöka.

5. Slutsats

Resultatet i studien visade att det fanns en samvariation mellan pengar och riskkonsumtion av alkohol och narkotika hos ungdomarna samt en könsskillnad. De som hade mer pengar till

fritid och nöjen var de som konsumerade i större utsträckning än de med mindre pengar. Studien visade att de pojkarna med högst andel i varje grupp (alkohol, hög och intensivkonsument) hade mycket pengar till fritid och nöjen, 1500 kronor eller mer. Medans flickorna med högst andel i varje grupp hade relativt mycket pengar, 1000 – 1499 kronor. Utifrån studien går det inte att fastställa helt vilken pengagrupp som dominerar när det gäller vilka ungdomar som använt narkotika. De slutsatser som kan dras utifrån resultatet är att ingen könsskillnad finns och att det är den grupp med mycket pengar till fritid och nöjen som var dominerande. Det var en återhållsam grupp och som var svår att undersöka med tanke på att det inte är lika många som använt narkotika som alkohol därför var det svårt att se några statistiska skillnader.

Resultatet i undersökning stämmer överrens med den studie som Sundell (2003) gjort om socioekonomisk status. Det sägs att de som har en svag socioekonomisk status hamnar lättare i ett riskbeteende än de människor som har en stark status. Men enligt denna undersökning och tidigare så visar det att även de med en stark socioekonomisk status kan hamna i ett dåligt/riskbeteende. I detta fall spelar det tydligen ingen roll vilken socioekonomisk grupp människan tillhör för det verkar som att båda är en riskfaktor fast tidigare resonemang hävdar att de människor som har en god ekonomi har visat sig vara en skyddsfaktor. Ett annat resonemang kring vilka riskfaktorer som kan ligga till grund för ungdomarnas höga konsumtions nivå av alkohol i denna undersökning kan nog tänkas ha att göra med den kamratgrupp eller umgängeskrets som ungdomarna umgås i. För i dessa grupper skulle en förklaring kunna tänkas vara att eventuella gruppsyck kan medfölja och vissa kanske inte vågar eller klarar av att stå emot trycket och på så sätt kommer de i kontakt med alkohol och eller narkotika. Likaså har skolan en betydelse, för om ungdomarna inte trivs så kanske de skolkar eller struntar i skolan och gör något annat istället. Troligtvis hänger de på staden och umgås med andra ungdomar som kanske också skolkar ifrån skolan. Detta kan i sin tur leda till att de sysselsätter sig med något annat istället för att vara i skolan, exempelvis på detta kan vara att de kanske börjar begå brott eller konsumerar alkohol eller sysselsätter sig med något annat som leder dem in på ett dåligt beteende.

6. Referenser

Altman, D.G. (2000). *Statistics with confidence: confidence intervals and statistical guidelines*. (2. ed.) London: BMJ Books.

Andersson, I (2006). *Epidemiologi för hälsovetare: en introduktion*. Lund: Studentlitteratur

Gripe, I, Hvitfeldt, T och Östberg, M. (2010) *CAN Uppdragsundersökning 23. Drogvanor i gymnasiet, år 2 Gävleborg 2010* Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning uppdragsundersökningar. Stockholm

Koutakis N, Stattin H, Kerr M. (2008) *Reducing youth alcohol drinking through a parent-targeted intervention: the Örebro Prevention Program*, *Addiction*, Volume 103, Number 10; 1629 - 1637

May, T (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur

Sarman, I (2003) Tidig alkoholdebut skapar folkhälsoproblem. *Läkartidningen* 2003;100 (46):3736

Sundell, K (2003). *Drog- och riskbeteenden hos Stockholmsungdomar: resultat från 2002 års drogvaneinventering i grundskolans årskurs 9 och gymnasiets år 2*. Stockholm: FoU-enheten, Socialtjänstförvaltningen

Sundell, K (2001). *Stockholmsungdomars drog- och riskbeteenden: resultat från fyra drogvaneinventeringar mellan 1993 och 2000*. Stockholm: Socialtjänstförvaltningen, Forsknings- och utvecklingsenheten

Internet källor:

<http://www.csn.se/>

<http://www.fhi.se/>

<http://www.socialstyrelsen.se/>